

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové, JUDr. Petra Průchy, JUDr. Jaroslava Vlašína a JUDr. Lenky Matyášové v právní věci žalobce: **V. N.** proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Praha 7, Nad Štolou 3, poštovní schránka 21/OAM, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 10. 2005, č. j. 55 Az 186/2004 - 68,

t a k t o:

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 10. 2005, č. j. 55 Az 186/2004 - 68, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í:

Rozhodnutím žalovaného ze dne 21. 6. 2004, č. j. OAM-1522/VL-20-ZA04-2004, nebyl žalobci (dále též „stěžovatel“) udělen azyl v České republice podle § 12, § 13 odst. 1 a 2 a § 14 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu); současně na něj nebyla vztažena překážka a vycestování podle § 91 zákona o azylu. Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 28. 7. 2005, č. j. 55 Az 186/2004 – 50, byla žaloba proti tomuto rozhodnutí žalovaného zamítnuta a bylo rozhodnuto, že žádný z účastníků řízení nemá právo na náhradu nákladů řízení. Proti rozsudku podal žalobce kasační stížnost a pro řízení o ní požádal o ustanovení zástupce.

Dne 23. 9. 2005 byla stěžovateli doručena výzva osudu k předložení řádně vyplněného potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech a ke sdělení, jakým způsobem a v jaké výši stěžovatel platí nájem ubytovateli a jak si opatřuje finanční prostředky na výživu a ošacení. Stěžovatel toto potvrzení soudu ve stanovené lhůtě zaslal a uvedl své osobní údaje a ostatní kolonky proškrtal. Krajský soud v Brně poté stěžovateli sdělil, že má důvodné pochybnosti o pravdivosti vyplněného formuláře s ohledem na skutečnost, že stěžovatel bydlí

na soukromé adrese; stěžovatele proto opětovně vyzval, aby ve lhůtě sedmi dnů od doručení výzvy sdělil skutečnou výši svého měsíčního příjmu, z něhož platí nájem bytu a své ostatní osobní potřeby, a aby uvedl, v jaké výši platí nájem bytu a předložil listinné důkazy prokazující jeho tvrzení, jinak bude žádost o ustanovení zástupce zamítnuta. Na tuto výzvu stěžovatel zareagoval včasným přípisem, v němž soudu sdělil, že v místě ubytování žádné nájemné neplatí, nemá žádný příjem a jeho osobní potřeby pomáhají hradit jeho přátelé, kteří však odmítají hradit cokoliv dalšího včetně advokáta.

Usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 13. 10. 2005, č. j. 55 Az 186/2004 – 68, byl zamítnut návrh stěžovatele na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti. Soud uvedl, že stěžovatel na základě první výzvy soudu zaslal pouze vyplněný formulář o osobních a majetkových poměrech, v němž proškrtal všechny kolonky. Na základě druhé výzvy soudu, aby prokázal svá tvrzení ohledně majetkových poměrů listinnými důkazy, stěžovatel soudu sdělil, že na adrese svého pobytu nic neplatí, nemá žádný příjem a jeho osobní potřeby pomáhají hradit jeho přátelé, kteří cokoliv jiného včetně advokáta hradit odmítají. Soud uvedl, že jelikož stěžovatel svá skutková tvrzení nedoložil žádnými listinnými důkazy, neprokázal, že jsou u něj dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, resp. pro ustanovení zástupce. Soud proto žádost o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti zamítl.

Na toto usnesení stěžovatel reagoval podáním, které nazval „odpověď na dopis ze dne 13. 10. 2005“ a v němž konstatuje, že argumenty krajského soudu o tom, že v příslušném formuláři proškrtla všechny kolonky považuje za nedůvodné, neboť ve všech bodech tohoto formuláře byly položeny otázky, zda stěžovatel něco má či vlastní. Dále uvedl, že v České republice nemá vůbec nic, ani stárou práci. Znovu žádá o ustanovení advokáta, neboť sám na něj nemá prostředky. Krajský soud v Brně toto podání posoudil jako kasační stížnost a předložil spis k projednání a rozhodnutí o této kasační stížnosti Nejvyššímu správnímu soudu. Nejvyšší správní soud rovněž toto podání vyhodnotil podle jeho obsahu jako kasační stížnost (§ 41 odst. 2 o. s. ř. použitý přiměřeně podle § 64 s. ř. s.), jíž se stěžovatel domáhá zrušení předmětného usnesení a vrácení věci Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení. Kasační stížnost byla podána včas.

Kasační stížnost je podle § 102 a násl. s. ř. s. přípustná a stěžovatel v ní namítá důvody odpovídající § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. a jejím rozsahem a důvody je Nejvyšší správní soud podle § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán.

Kasační stížnost je přijatelná a důvodná. Po konstatování přípustnosti kasační stížnosti se Nejvyšší správní soud ve smyslu § 104a s. ř. s. dále zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatelky. Pokud by tomu tak nebylo, musela by být podle tohoto ustanovení odmítnuta jako nepřijatelná.

Jak Nejvyšší správní soud vyložil v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 – 39, www.nssoud.cz, o případ přijatelnosti kasační stížnosti se může jednat mj. tehdy, pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do právního postavení stěžovatele; příkladem toho může být např. hrubé pochybení krajského soudu v jednotlivém případě při výkladu hmotného či procesního práva. Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že se o tento případ jedná v souzené věci, a proto dospěl k závěru, že kasační stížnost je přijatelná a je tedy zapotřebí se jí meritorně zabývat.

Nelze totiž pominout fakt, že v otázce rozhodování o ustanovení zástupce účastníku řízení formovala bohatá rozhodovací praxe obecných i správních soudů obecné zásady, které, přestože nebyl vždy vyjádřeny v právních větech, jsou bezpochyby součástí soudní judikatury. Jak bude níže uvedeno, krajský soud v souzené věci v souladu s touto judikaturou nepodstupoval, a proto se jeho procesní pochybení projevilo v materiální sféře stěžovatelky, neboť v konečném důsledku znamenalo případnou nemožnost projednání věci Nejvyšším správním soudem.

Neméně významnou skutečností a dalším argumentem pro shledání přijatelnosti je i specifická povaha kasační stížnosti směřující proti usnesení o neustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti ve věcech azylu. V případě kasační stížnosti směřující proti neustanovení zástupce, u níž, jak dovedla judikatura (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 – 41, publikovaný pod č.486/2005 Sb. NSS – pozn. soudu), není nedostatek povinného zastoupení advokátem důvodem pro odmítnutí kasační stížnosti, nelze přehlédnout fakt, že důvody kasační stížnosti proti neustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti formuluje zpravidla sám stěžovatel – neúspěšný žadatel o ustanovení zástupce. Ve věcech azylu se tedy jedná o cizího státního příslušníka, zpravidla neovládajícího český jazyk a neznalého českého právního prostředí. Stěží si pak lze představit, že by takový účastník řízení byl schopen pregnantně formulovat, v čem spočívá přesah jeho vlastních zájmů v případě kasační stížnosti proti rozhodnutí, jímž mu nebyl ustanoven zástupce; při zavádění institutu přijatelnosti kasační stížnosti ve věcech azylu navíc zákonodárce vycházel z toho, že se bude jednat o tzv. advokátský proces. V procesní situaci, kdy nutnost formulace kasační stížnosti stíhá samotného účastníka řízení, by pak měl být výklad institutu přijatelnosti ze strany Nejvyššího správního soudu maximálně šetřící jeho práva a dbající toho, aby příliš striktním výkladem neutrpěl v řízení újmu. Z těchto důvodů tedy dospěl soud k závěru, že kasační stížnost je přijatelná.

Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že Krajský soud v Brně pochybil při posouzení toho, zda stěžovatel doložil svá tvrzení týkající se majetkových poměrů a zda tedy by splněn předpoklad pro osvobození od soudních poplatků. Soud odůvodnil zamítavý výrok svého usnesení tím, že stěžovatel neprokázal listinnými důkazy, že jsou u něj dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. K tomu je zapotřebí poukázat na to, že stěžovatel na výzvu soudu uvedl, že nevlastní žádný majetek a nemá žádné příjmy. Dále sdělil, že jeho osobní potřeby pomáhají hradit jeho přátelé. Krajský soud v Brně přesně nespecifikoval, jaké konkrétní skutečnosti stěžovatel ke své újmě nedoložil listinnými důkazy. Pokud jde o požadavek soudu, aby stěžovatel doložil listinnými důkazy tvrzení o tom, že nemá žádný majetek ani příjmy, pak je zapotřebí zdůraznit jedno ze základních východisek dokazování v řízení před soudem spočívající v tom, že dokazovat nelze to, co neexistuje. Jedná se o tzv. negativní důkazní teorii, o níž se pojednává mj. v publikaci Prof. JUDr. Aleny Winterové, CSc., a kol.: *Civilní právo procesní*, 4. vydání, Linde Praha, a. s., 2006, s. 279: „*Teorie negativní je založena na tom, že negativní skutečnosti nemohou být dokazovány, a je tedy ten, kdo tvrdí negativní skutečnost, od důkazního břemene osvobozen. Nedávný judikát NS ČR poskytuje pěkný příklad aplikace této teorie, když s poukazem na nemožnost dokazování negativní skutečnosti rozhodl, že žalovaný v bytovém sporu podle § 706 OZ není zatížen důkazním břemenem stran skutečnosti, že nemá vlastní byt, a tudíž opak toho – existenci vlastního bytu žalovaného – musí prokázat žalobce.*“ Jediný důvod, na základě něhož soud dospěl k závěru, že u stěžovatele není dán předpoklad osvobození od soudních poplatků, spočíval v souzené věci v neprokázání stěžovatelem tvrzených skutečností prostřednictvím listinných důkazů. Jak již bylo výše uvedeno, svou nemajetnost však stěžovatel ani prokázat nemohl. Za této situace podle názoru Nejvyššího správního soudu nebylo možné dospět k závěru, že by stěžovatel neprokázal předpoklad osvobození od soudních poplatků; krajský

soud pochybil, když stěžovateli přičetl k tíži nedokázání skutečností, které z povahy věci dokázat nemohl.

Podle názoru Nejvyššího správního soudu tedy krajský soud nesprávně posoudil splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků ze strany stěžovatele. Předpoklad osvobození od soudních poplatků je vedle skutečnosti, že návrh, pro řízení, pro něž se žádá ustanovení zástupce, nesmí být zjevně neúspěšný, jednou z podmínek, které musejí být kumulativně naplněny, aby správní soud mohl účastníku řízení na jeho žádost ustanovit zástupce. Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. může být účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. V souzené věci stěžovatel na základě výzvu soudu uvedl, že nemá žádný příjem a majetek ani práci. Krajský soud tyto skutečnosti ve svém rozhodnutí shrnul v reprodukční části, poté však při hodnocení splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků dospěl ke strohému závěru, že jelikož stěžovatel svá skutková tvrzení nedoložil žádnými listinnými důkazy, neprokázal, že jsou u ní dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, resp. pro ustanovení zástupce. Soud tedy nesprávně posoudil otázku splnění předpokladu osvobození od soudních poplatků, neboť přičetl stěžovateli k tíži neprokázání skutečností, které prokázat ani nemohl. Tímto přístupem soud stěžovateli odepřel právo na právní pomoc zakotvené mj. v čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle něhož *„každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení“*. Podrobnosti pro to, za jakých podmínek je možné účastníku řízení ve správním soudnictví ustanovit zástupce, stanoví § 35 odst. 8 s. ř. s. Podle tohoto ustanovení *„navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát“*.

Nejvyšší správní soud tedy dospěl k závěru, že usnesení Krajského soudu v Brně vycházelo z nesprávného posouzení právní otázky, zda stěžovatel splňuje předpoklad osvobození od soudních poplatků nezbytný pro rozhodnutí o tom, zda se mu ustanoví zástupce. Proto Nejvyšší správní soud kasační stížností napadené usnesení Krajského soudu v Brně podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil; současně věc vrátil Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení, v němž je tento soud podle odst. 3 téhož ustanovení vázán výše vysloveným právním názorem Nejvyššího správního soudu.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne podle § 110 odst. 2 s. ř. s. Krajský soud v Brně v novém rozhodnutí.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. listopadu 2006

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu